[א]לא נתעצל הכהן מלהוציא את הדשן [ב]החלו מעלין בגזירין לסדר את המערכה וכי כל העצים כשרין למערכה הן [ג]כל העצים כשרין למערכה חוץ משל גפן ושל זית אבל באלו היו רגילין במרביות של תאנה [א]של אגוז ושל עץ שמן [ד]סידר את המערכה גדולה מזרחה וחזיתה מזרחה וראשי גזירין הפנימים היו נוגעין בתפוח וריוח היה בין הגזירים שהיו מציתים את האליתא משם [ב][ה]בררו משם עצי תאנה יפים [ג]סידר את המערכה שניה לקטורת [ו]כנגד (א) מערבית דרומית משוך מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות בעומד חמש סאין גחלים ובשבת בעומד שמונה סאין גחלים ששם היו נותנים שני בזיכי לבונה של לחם הפנים [ז]האברים והפדרים שלא (היו) נתעכלו מבערב מחזירין אותן למערכה והציתו שתי מערכות באש [ח]ירדו ובאו להם ללשכת הגזית:

גמ' אמר רבא גוזמא [ד]השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא [ה]אמר רבי אמי דברה תורה לשון הבאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי דברה תורה לשון הבאי דכתיב [א]ערים גדולות ובצורות בשמים בשמים ס"ד אלא גוזמא דברו [ו]חכמים לשון הבאי הא דאמרן תפוח והשקו את התמיד בכוס של זהב דברו נביאים לשון הבאי דכתיב [ב][ט](וכל עם הארץ) מחללים בחלילים וגו' ותבקע הארץ לקולם [ז]אמר רבי [ח][י]ינאי בר נחמני אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים בלשון הבאי ואלו הן תפוח גפן ופרכת לאפוקי מדרבא דתנן השקו את התמיד בכוס של זהב ואמר רבא גוזמא קא משמע לן הני אין [יא]התם לא [ט]אין עניות במקום עשירות תפוח הא דאמרן גפן [יב][ו]דתניא [י]גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל ומודלה על גבי כלונסות וכל מי שמתנדב עלה

או

לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן. אע"ג דנוי הוא למזבח כשיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל [ט]כהן להוציא את הדשן מי שמוטל עליו לעשות: החלו מעלין בגזירין. לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המזבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים מתוכן ובודקין ממום דאמרינן כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח: והשתא שואל ומשיב לעצמו וכי כל העצים כשרים הן: כל העצים כשרים. כלומר רוב עצים כשרים: חוץ משל זית ושל גפן. בגמ' מפרש טעמא: ואף על פי שרוב עצים כשרים באלו רגילין במורביות. אריות וענפים לפי ששורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אלונות וקנים אין נוחין לישרף כמו אלונות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בקנים: עצי שמן. עצים שדולקין כמו נר: סידר את המערכה גדולה. אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.) [י]דתנן התם מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו מעלין בגזירין הם מסייעין לו שהיו מעלים את העצים והוא היה מסדרן: מזרחה. כלפי מזרח היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המזבח והוא לא היה מסדר העצים בצד מזבח הפנימי מערבית אלא ברוח מזרחית של המזבח דרך ביאתו למזבח: וחזיתה למזרחה. מראה היה עושה למערכה כמין חלון בצד מזרח שתהא הרוח מנשבת בו הרוח בא לדרך שער מזרח ומנשב שם: וראשי הגזירין. העצים הפנימים נוגעין בתפוח שהוא באמצע המזבח: וריוח היה בין הגזירים. בין סידרי העצים היו [כ](העצים) מניחין ריוח: שהיו מציתין האליתא. עצים דקין מהם דרך אותו ריוח ונדלקים הגדולים על ידי הקטנים והצתת האליתא נפקא לן (יומא דף כד:) מוערכו עצים על האש דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ואח"כ וערכו עצים דקין על האש: בררו משם עצי תאנים יפים. לפי שהיו צריכים עכשיו לגחלים ולישא על המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטרת היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר: המערכה. של קטרת אחר סידור מערכה גדולה כדמוכח ביומא בשמעתיה לאביי [ל](דף לג.) וביומא מפיק דבעינן שתי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ותרווייהו על המזבח החיצון דקאמרינן על מוקדה זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת: כנגד קרן דרומית מערבית. של מזבח החיצון ומשוך לצד צפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות לפנים פתחו של היכל וארבע אמות [מ]שרוצה להרחיק מן (ג) הקרן מערבית ורוצה להמשיך אותו [א]על קרן דרומית לפי שבאותן ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אצל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לצד צפון כגון באמה ששית או שביעית תו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל [יא]דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החיצון ובאותו צד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא דף מה:) איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החיצון וכתיב ביה לפני ה' דכל הנוטל [יב]מחיצון (ג) מבחוץ ליתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לפנים [יג]סמוך הימנו בצד שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הצד: בעומד ה' סאין. גחלים לפי אומד חמש סאין גחלים היו נותנין שם עצים כך שיערו לחתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קבין בכל יום ולכך צריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:) שהתורה חסה על ממונן של ישראל ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר (ד) לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ הילכך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין והיינו דתנן לקמן נתפזר ממנו כקב גחלים מכבן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טז) ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו': ובשבת. שצריך להקטיר באותו מערכה שני בזיכי לבונה מוסיפין שלש סאין בעומד שמונה סאין: ששם נותנין בזיכי לבונה. ולהקטיר הבזיכין [טו]במערכה גדולה א"א דמפרשינן בזבחים [טז](דף נח:) דכל הנוטל בפנים ליתנן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים [יז]הימנו וגמרינן משירים והכי פי' כל דבר הניטל מבפנים כגון בזיכי לבונה כדי לתת על המזבח החיצון אינו נותן על מזבח החיצון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים שאין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משירים שירי דמים הפנימים שניתנין על יסוד מערבית כדכתיב אל יסוד מזבח (החיצון) העולה אשר פתח אהל מועד: האברים והפדרים שלא נתעכלו מבערב. שאמרנו למעלה שהם סדורים על הכבש מחזירן למערכה נראה לי (ה) לאחר שהקטירו אברי תמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אברי התמיד דכתיב (ויקרא ו) וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסכת יומא אמרינן מנין לאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב שסודרין אותן ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה יסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלומר דבר שהתחיל האש לאכול מבערב העולה על המזבח [ו]שם אותו על העולה אברי תמיד על המזבח במערכה שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.) וביומא מפרש בשמעתיה דאביי (דף לג.) דלאחר שסידרו שתי מערכות בא עוד אותו כהן שזכה שסידר את המערכה ומסדר שני גיזרי עצים דאמרינן מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גיזרי עצים ואחר סידור שני גיזרי עצים ודישון מזבח הזהב והטבת ה' נרות ודם התמיד כו' כלכך שהם סדורין לשם הם נעשים: הציתו שתי מערכות באש. לאחר שסידרו שני גיזרי עצים: ירדו ובאו להם ללשכת הגזית. שהיא קרובה לעזרה להטיל פייסות וטעמא כאשר פירשתי לעיל שלא היו יכולים לפיים בעזרה לכך צריכים ללכת ללשכת הגזית שהיא חציה קדש וחציה חול ומפיסין במקום המקודש דכתיב בבית אלהים נהלך ברגש (תהלים נה): גמ' אמר רבא גוזמא. אשלש מאות כור כלומר מילתא בעלמא הוא (ו) [יח]דקאי ולאו דוקא דמעולם לא הגיע לשלש מאות כור דמקום המערכה לא היתה יכולה להחזיק שלש מאות כור: השקו את התמיד בכוס של זהב. משנה היא לקמן שמשקין את התמיד כדי שיהא נוח להפשיט ומשום גוזמא נקט הא: דברה תורה לשון הבאי. כאדם שרוצה לחזק דבריו: אבל התם אין עניות במקום עשירות. ולא גוזמא דכל מעשיהם בעושר ובשררה: גפן של זהב היתה עומדת על ראש [יט]ההיכל. דבר של זהב העשוי כמין גפן ומודלה על גבי כלונסות של ארז כעין דליות של גפן מגביהין אותה על גבי עמודין של ארז ולא עברו אלא תטע לך אשרה כל עץ (דברים טז) דזה אינו בנין: וכל מי שמתנדב עלה

או

מסורת הש"ס

א) זבחים נח., ב) לקמן ל., ג) [חולין כו:], ד) [נ"ל ויעלו כל העם אחריו והעם], ה) חולין כו:, ו) [נ"ל יצחק], ז) שבת קה: וש"נ, ח) [נ"ל דתנן], ט) מדות לו. [פ"ג מ"ח], י) [נ"ל דתניא], כ) נ"א שרוצה להרחיק מן הקרן דרומית מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן צפונית לפי שבאותן כו', ל) נ"א שם אותו אחר אברי.

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה כנגד קרן מערבית דרומית: (ב) מפרש ד"ה כנגד קרן וכו' שרוצה להרחיק מן קרן דרומית מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן צפונית לפי וכו' כלפי המזבח יש ארבע: (ג) באו"ד הנוטל מחיצון ליתן בפנימי אין נוטל אלא בסמוך לפנים מצד. כצ"ל: (ד) ד"ה בעומד וכו' קטן יותר ולפי: (ה) ד"ה האברים וכו' נראה לי דוקא לאחר: (ו) ד"ה אמר רבא וכו' הוא דקאמר ולאו דוקא:

◆

תורה אור השלם

א) אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: [דברים א, כח]

ב) וַיַּעֲלוּ כָל הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְּלִים בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם: [מלכים א' א, מ]

◆

רבינו גרשום

וכי כל העצים כשרים למערכה היו כל העצים כשרים חוץ משל זית וגפן: עץ שמן. קמן בלעז: סידר את המערכה גדולה וחזיתה מזרחה. כלומר מניח בין העצים ריוח מעט כעין חלון לצד מזרח: אליתא. עצים קטנים שמשיקין מהן את הגדולים: לסדר את המערכה שניה לקטורת. שממנה היו מכניסין גחלין למזבח הזהב להקטיר הקטורת: וכנגד מערבית דרומית. מסדרין המערכה שניה: ובאומד חמש סאין גחלים. היו מכניסין בכל יום לכן להיכל: ובשבת. מוסיפין באומד ח' סאין גחלים: ששם. באותן ג' סאין שמוסיפין שם היו נותנין בזיכי לבונה של לחם הפנים: האברים והפדרים. שסילקו בשעת שהעלו הדשן החזירום למערכה גדולה: [גמ'] השקו את התמיד בכוס של זהב. כדי שיהא נוח להתפשט עורו. בשל זהב היינו גוזמא: אין עניות במקום עשירות. וכרוב דשל זהב הוי:

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' יד:
ג ב מיי' שם הל' ג:
ד ג מיי' פ"ז מהלכות איסורי מזבח הל' ג:
ה ד מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' ז:
ו ה מיי' שם הלכה ח:
ז ו מיי' שם הלכה ה:
ח ז מיי' שם פ"ד הל' א ופ"ו שם הלכה א:

◆

שיטה מקובצת

א] תאנה ושל אגוז: ב] לסדר את אות י' נמחק: ג] לקטורת מכנגד מערבית: ד] דברו הנביאים לשון הבאי דכתיב והעם מחללין בחלילין וגו' ותבקע הארץ לקולם דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן תפוח והשקו התמיד בכוס של זהב אמר תיבות וכל עם הארץ נמחק: ה] רבי שמואל בר תיבת ינאי נמחק: ו] אין אבל התם: ז] גפן דתנן תיבת דתניא נמחק: ח] נתעצל הכהן מלהוציא: ט] היו מניחין תיבת העצים נמחק: י] דאביי הוה מסדר סדר מערכה וביומא: יא] אותו לקרן דרומית תיבת על נמחק: יב] ההיכל דגמרי' מגחלים אות ר' נמחק: יג] הנוטל מבחוץ ליתן בפנים אין תיבות מחיצון פנימי נמחק: יד] לפנים ממנו בצד תיבות סמוך הימנו ל"ש: טו] הבזיכין ובמערכה גדולה: טז] בזבחים ריש פרק קדשי קדשים דכל: יז] לפנים ממנו וגמרינן תיבת הימנו ל"ש: יח] הוא דקאמר תי' דקאי נמחק: יט] ראש פתח ההיכל:

◆

פי' הרא"ש

מלהוציא את הדשן. נוי למזבח כשהיה רבה על המזבח: גזירין. הם בקעות גדולות משופות דכתיב א) וערך עליה עלים מלמד שטעון שני גזירין: סידר את מערכה גדולה. מקרבה למזרחו של מזבח: וחזיתה. עושה המערכה כמין חלון לצד מזרח כתרגום ויצא ופוה לבר קורא(ן) החלון פוות. וי"מ גבולה כמו [מ"א ז' ד] מחזה אל מחזה: שהיו מציתין את האליתא. הם פריות וקיסמין להבעיר את המערכה: עצי תאנה. לפי שנתקן בה אדם הראשון: לקטורת. ליקח ממנו גחלים להכניסם לפנים על המזבח הזהב להקטיר עליו ולמה צריך מערכה אחרת לגחלים הללו ולא היו לוקחים ממערכה גדולה [ילפינן] בפרק טרף בקלפי [דף מה.] מקרא היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה. ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטורת: כנגד קרן מערבית דרומית. שהיא סמוך לכהן דכתיב בקטורת יוה"כ ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' כלומר מקום שהוא סמוך לפני ה' ומיניה ילפינן קטורת דעולת תמיד: משוך מן הקרן כלפי צפון. ד' אמות מפרש בפרק קדשי קדשים [דף נח.] דקסבר האי תנא דכולו המזבח בצפון עזרה קאי והיה סוף המזבח כנגד חציו של פתח ההיכל ופתח היה ה' אמות בצפון וה' אמות בדרום. וד' אמות שמרחיק מן הקרן הם אמה יסוד ואמה רוחב ואמה קרן ואמה מקום הילוך רגלי הכהנים נשאר עדיין אמה כנגד הפתח ואם היה מרחיק יותר לא הוה לפני ה': ובאומד ה' סאין. היה נותן שם עצים שהיה אומד בדעתו כשיערפו שישארו שם ה' סאין גחלים כדי שיוכל לחתות מהן כריות מלא גחלים: ובשבת מרבה עצים שישאר באומד שמונה סאין. כדי שישארו גחלים להקטיר עליו שני בזיכי לבונה: מחזירין אותן. אצל המזבח ומן הכבש ומן הסובב על המערכה ואין בזה משום שלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר דהיינו דוקא בקרבן שיקרב היום: גמ' אמר רבא גוזמא. הא דקתני פעמים יש עליו כשלש מאות כור דבר גוזמא היא כאדם הרואה דבר גדול מגוזם בשפתיו יתר טומר יותר מה שהוא: השקו את התמיד. קודם השחיטה כדי שיהא נוח להפשיטו: לשון הבאי. כהדיוט שאינו מדקדק בדבריו לכוון האמת: ור' יצחק בר נחמני. לא חשיב השקו את התמיד בכוס של זהב דלאו עניות במקום עשירות: גפן של זהב. עשוייה כמין דלית של גפן. ובירושלמי מפרש ששלמה בחכמתו נטע גפן של זהב והיא מוציאה פירות של זהב בכל שנה והוא זהב פרווים. וכמה שני עשוי כמין דלית של גפן: מי שמתנדב עלה או גרגיר. של זהב:

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) [נ"ל ועבר עליה הכהן עלים].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com